

забезпечити безпеку громадян, захист їх прав і свобод, а також інтересів суспільства й держави від кримінальних правопорушень. Аналіз слідчої практики також показує, що криміналістичні рекомендації загального характеру з розслідування, розроблені без урахування специфіки їх окремих видів і підвидів, особливостей вчинення таких діянь організованими злочинними групами, не завжди дають бажані результати, а іноді просто не використовуються фахівцями-практиками. Тому, на сьогодні, існує потреба у розробленні окремої криміналістичної методики організації розслідування кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи, негласного забезпечення розслідування й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань в умовах чинного кримінального процесуального законодавства.

Список використаних джерел

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України* : [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

Чорний Микола Васильович,
доцент кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
медичних наук, доцент

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї

Визначено «насильницький злочин, вчинений у сфері сімейних відносин», як міжособистісний сімейний конфлікт, що вирішується із застосуванням кримінально протиправного енергетичного або інформаційного впливу на члена сім'ї, що несе загрозу заподіяння особі фізичної та (або) психічної шкоди. Видовою ознакою, що відрізняє цей різновид від інших насильницьких злочинів, зазначена наявність між членами сім'ї конфліктних, важко вирішуваних суперечностей, які існують об'єктивно чи уявно та у їхньому вирішенні призводить до застосування насильницьких засобів впливу.

Однією з основних і стійких форм побутової спільноти є сім'я. Вона виступає носієм предметних і особистісних елементів

соціально-побутового середовища і являє собою один із її типів. Сімейне середовище характеризується насамперед складом її членів – за віком, заняттям, родинними відносинами. Істотне місце в житті родини займають її матеріально-економічні умови: бюджет, житло, харчування, одяг – усе те, що становить її предметне оточення. Діти – це окрема, самостійна частина суспільства, якій притаманні особливі правила поведінки, своєрідні життєві стереотипи, що забезпечують її розвиток і становлення та перетворення в дорослу (основну) частину суспільства [1]. Народження, зростання і розвиток дитини – представника нового покоління людства, відбувається в системі певних суспільних відносин, спрямованих на збереження нового життя, захисту його від різних небезпек, надання всебічної підтримки, турботи, нагляду і догляду. У процесі належного виконання (функціонування) цих суспільних відносин дитина одержує насамперед життєво важливі і необхідні матеріальні блага, створити (придбати) які вона самостійно не може через вікові особливості. Тому є всі підстави стверджувати, що насильство над дітьми в сім'ї заслуговує на окремий розгляд, оскільки діти, особливо у молодшому віці, є дуже уразливими і беззахисними і вимагають для свого повноцінного розвитку спеціальної уваги і піклування. Під час вчинення насильства в сім'ї, з одного боку, їх вчиняє особа злочинця над особою. Для того, щоб правильно визначити, хто може виступати цими особами, ми наведемо їх характеристику[1].

На сьогодні в Україні відсутнє комплексне репрезентативне дослідження щодо особи, яка вчинила насильство в сім'ї. Проте, окремі науковці у своїх роботах ставлять за мету, серед іншого, вивчення осіб, які вчинили насильство в сім'ї, визначення їх характеристик та створення узагальненого соціального портрету особи, яка вчинила насильство в сім'ї.

Серед основних критеріїв нашого аналізу – стать; вік; соціальне становище і рід занять; освіта; галузь виробництва, де працює правопорушник; проживання; громадянство; сімейний стан; стан особи на момент вчинення правопорушення (наявність/відсутність алкогольного сп'яніння або наркотичного збудження); адміністративне правопорушення вчинене: самостійно, в групі; наявність/ відсутність притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення подібних правопорушень протягом року; наявність/відсутність судимості; час вчинення правопорушення, стан здоров'я.

У результаті проведення аналізу отримані наступні результати.

Більшість таких правопорушень вчиняється чоловіками (92 %), тільки 8 % – жінками. За віковою групою значну частину становлять особи у віці 30-39 (39%) та 40–49 (28 %) років, або ж кожен третій, всього 7 % та 13 % у віці 16–24 та 25–29 років відповідно, 8 % у віці 50-59 років, 5% у віці 60 років і старше. Половина (51 %) правопорушників не працює, кожний третій (36 %) зайнятий на робітничих професіях, серед яких: 49 % в галузі промисловості, 24 % на будівництві, 8% на транспорті, 1 % в освіті, у галузі обслуговування населення (переважно торгівлі та харчуванні) 18 %. За рівнем освіти: більше половини (56 %) мають середню та нижче освіту, кожний третій (36 %) – середню спеціальну, 3 % – незакінчену вищу, 5 % – вищу. Цей факт свідчить про превентивну роль освіти: чим вища у громадянина освіта, тим нижчий рівень вчинення такого виду правопорушень. За допомогою освіти, а це головним чином процес виховання, особа досягає загальноприйнятних для всього суспільства принципів і правил поведінки, належного культурного рівня. Лише 4 % адміністративних правопорушень вчиняється мешканцями села, що перебувають у місті в гостях, у відпустці або ж працюють на постійній основі. Такий ж невеликий відсоток й іноземців (2 %). Серед правопорушників майже половина одружені (46 %): у таких випадках має місце насилля чоловіка щодо своєї дружини, її близьких родичів; 15 % – розлучені: в більшості випадків конфлікт виникає між колишніми чоловіком і дружиною, рідше – колишнім чоловіком і близькими родичами дружини; 37 %, або ж більше 1/3 – неодружені: насильство зазвичай вчиняється сином щодо свого батька (вітчима) або ж матері (мачухи), племінником – стосовно своєї тітки, онуком щодо своєї бабці чи діда. Слід підкреслити, що постраждалою стороною в більшості випадків є жінка. 3/4 (74 %) таких правопорушень вчиняється у стані алкогольного сп'яніння, що призводить до виникнення конфліктної ситуації між родичами[2].

Вияв насильницької та агресивної поведінки часто залежить від здоров'я особи, яка вчиняє насильство в сім'ї. Це пов'язано з наслідками черепно-мозкових травм, гормональним дисбалансом в організмі, порушенням обміну речовин в організмі людини, психічними захворюваннями. Черепно-мозкові травми викликають часто незворотні зміни в поведінці людини, оскільки порушують рефлекси і реакції людини.

Часто зміна афекту відбувалася як під впливом психотравмуючої ситуації, так і спонтанно. Відмічалася схильність до експлозивних реакцій та дисфоричних станів тощо. На роботі такі працівники характеризувалися посередньо – в характеристиках відмічалася їхня конфліктність, брутальність, непокірність[3].

Як показує наукове дослідження «Сімейно-побутові конфлікти в системі детермінації умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень» найбільш типовими емоційно-вольовими рисами злочинців були: запальність, імпульсивність, агресивність – більше третини; грубість, жорстокість – у 20 % ; конфліктність, ревнивість – у 40 % [4].

З метою визначення біохімічних аспектів у нейрорегуляції психоемоційної сфери, в осіб схильних до насильства й агресивного поведіння, доцільно визначення ряду нейротрансмітерів й інших біологічно активних речовин (БАР). Як відомо, існують цілі групи нейротрансмітерів, які відповідають за психоемоційну сферу людини. Так, серотонін відповідає за емоційну стабільність, самовладання, режим сну; ацетилхолін - контроль над системами м'язів й органів, пам'ять, мислення, зосередження уваги. А гальмовий медіатор ГАМК (гама-аміномасляна кислота) – відповідає за самовладання. Ендогенні опіати забезпечують контроль фізичного й емоційного болю. При цьому, ендорфіни відповідають за почуття благополуччя, а енкефаліни забезпечують адекватну реакцію на стрес. Дофамін відповідає за позитивні почуття до інших, почуття задоволення, радості. Норадреналін або норепінефрин забезпечує енергійність, спонукання до дії, нейрогормональний контроль, реакції готовності, зібраності. Таким чином, дослідження рівню та активності цих нейромедіаторів та нейромодуляторів, у ряді випадків дозволить виявити серед агресорів тих осіб, які страждають на певні захворювання центральної нервової системи. Це дозволить або призначити їм курс лікування у відповідних фахівців, або (при наявності генетично детермінованих порушень) за можливістю проводити превентивне використання нейрокоректуючих засобів у їхніх нащадків.

Список використаних джерел

1. Ковна У. Ювенальна юстиція: історичний досвід / У. Ковна // Вісник Львів. ун-ту. Серія юридична. 2004. Вип. 40.
2. Омельянчик С.В. Адміністративно-деліктологічна характеристика особи правопорушника, що посягає на

громадський порядок і громадську безпеку: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право» / С. В. Омельянчик. – Ірпінь. – 2010. – 18 с.

3. Чорний М. В. «Особистісний та клініко-психопатологічний аспекти завершених самогубств серед співробітників органів внутрішніх справ України та їх профілактика: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата мед. 14.01.16 (психіатрія) / Український НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології. – Київ. – 20с.

4. Головкін Богдан Миколайович. Сімейно-побутові конфлікти в системі детермінації умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2003. 20 с.

Шаповаленко Євген Володимирович,

т. в. о. завідувача кафедри оперативнорозшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Пуздрач Мирослава Миколаївна,

здобувач вищої освіти Національної академії внутрішніх справ

ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТА МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – це кримінальні правопорушення, пов'язані з неправомірним використанням майна, яке перебуває у розпорядженні службової особи. Суть цих злочинів полягає в тому, що особа, яка має доступ до майна завдяки своїй посаді, зловживає цим правом і незаконно привласнює або розтрачує це майно для власної вигоди, відповідно такі дії передбачають кримінальну відповідальність. Законодавець дуже чітко об'єднав ці злочини і сформував окремий вид правопорушення викладений в статті 191 Кримінального кодексу України.

З об'єктивної сторони злочин має три форми вчинення: привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом